

AL CINCILEA LEGĂMÂNT

Editura Mix există pentru a aduce valoare în viața dumneavoastră

DE ACELAȘI AUTOR

CELE PATRU LEGĂMINTE

Ghid practic pentru redobândirea libertății personale

ARTA DE A IUBI

Ghid practic al artei relațiilor

CELE PATRU LEGĂMINTE. GHID PRACTIC

Integrarea celor patru legămințe pentru a deveni stăpânii
vieților noastre

VOCEA CUNOAȘTERII

Ghid practic pentru a dobândi pacea interioară

AL CINCILEA LEGĂMÂNT

Ghid practic pentru cunoașterea de sine

GHID PRACTIC DE AUTOCUNOAȘTERE

O carte a înțelepciunii toltece

AL CINCILEA LEGĂMÂNT

DON MIGUEL RUIZ,
DON JOSE RUIZ
CU JANET MILLS

Traducere:
Diana Maria Trăncuță

EDITURA MIX
CRISTIAN 2017

Culegere: Diana Maria Trăncuță
Tehnoredactare: Florin Druțu
Copertă: Florin Druțu
Corectură text: Tudor Chirilă
Consilier editorial: Florin Zamfir

Autorul și editorul nu dau niciun fel de garanții exprese sau implicite referitoare la conținutul acestei cărți. Prin urmare, cititorul își asumă întreaga responsabilitate pentru utilizarea informațiilor cuprinse în această carte.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RUIZ, MIGUEL

Al cincilea legământ : ghid practic de autocunoaștere : o carte a înțelepciunii toltece / Don Miguel Ruiz, Don Jose Ruiz cu Janet Mills ; trad.: Diana Maria Trăncuță. - Cristian : Mix, 2017

ISBN 978-606-8460-64-2

I. Ruiz, Jose
II. Mills, Janet
II. Trăncuță, Diana (trad.)

159.9
29

The Fifth Agreement, Copyright © 2010 by Miguel Angel Ruiz, M.D., Jose Luis Ruiz, and Janet Mills.

Original English language publication 2010 by Amber-Allen Publishing, Inc., San Rafael, CA 94903 U.S.A.

Romanian translation: Copyright © 2017 by Editura Mix.

Toate drepturile asupra prezentei ediții în limba română aparțin în exclusivitate Editurii Mix.

Pentru informații actuale și comenzi vizitați site-ul nostru:

www.edituramix.ro sau contactați-ne la:

tel.: 0720 499 494; fax: 0268 257 811

email: contact@edituramix.ro

Pentru fiecare om care trăiește
pe această planetă frumoasă
și pentru generațiile viitoare.

CUPRINS

Mulțumiri.....	ix
Toltecii	x
Introducere	xiii
LA ÎNCEPUT.....	1
Totul e programat	
SIMBOLURI ȘI LEGĂMINTE	13
Arta umană	
POVESTEA TA	25
Primul legământ: Fii impecabil în ceea ce spui	
FIECARE MINTE ESTE O LUME.....	37
Al doilea legământ:	
Nu considera nimic ca fiind personal	
ADEVĂR SAU FICȚIUNE	51
Al treilea legământ: Nu face presupuneri	
PUTEREA CREDINȚEI.....	65
Simbolul lui Moș Crăciun	

NIMENI NU SE NAȘTE ÎNVĂȚAT	77
Al patrulea legământ: Dă mereu tot ce ai mai bun	
FORȚA ÎNDOIELII	89
Fii sceptic, dar învață să ascuți	
VISUL PRIMEI ATENȚII	107
Victimele	
VISUL CELEI DE-A DOUA ATENȚII	121
Luptătorii	
VISUL CELEI DE-A TREIA ATENȚII	141
Maeștrii	
DEVENIND UN VIZIONAR	165
O nouă viziune	
CELE TREI LIMBAJE	183
Ce fel de mesager ești tu?	
EPILOG	197
Ajută-mă să schimb lumea	
Despre autori	205
Alte cărți de don Miguel Ruiz	207

MULȚUMIRI

Autorii doresc să-și exprime recunoștința sinceră față de următorii: Janet Mills, mama acestei cărți; Judy Segal, pentru toată dragostea și susținerea ei; Ray Chambers, pentru că ne-a luminat calea; Oprah Winfrey și Ellen DeGeneres, pentru că au împărtășit mesajul *Celor patru legămintele* atâtor oameni; Ed Rosenberg și Generalul-maior Riemer, pentru introducerea *Celor patru legămintele* pe una dintre emblemele Forțelor Aeriene ale Statelor Unite; Gail Mills, Karen Kreiger și Nancy Carleton, pentru că au oferit cu dărnicie din timpul și talentul lor pentru apariția acestei cărți; și Joyce Mills, Maiya Champa, Dave McCullough, Theresa Nelson și Shkiba Samimi-Amri pentru dedicarea și susținerea lor continuă față de învățăturile toltece.

TOLTECII

CU MII DE ANI ÎN URMĂ, TOLTECII ERAU cunoscuți în sudul Mexicului ca „femei și bărbați ai cunoașterii”. Antropologii au vorbit despre tolteci ca despre o națiune sau o rasă, dar, de fapt, toltecii erau oameni de știință și artiști care au creat o societate în care să descopere și să păstreze cunoașterea spirituală și practicile strămoșilor lor. Se adunau, maeștri (naguali) și ucenici, la Teotihuacan, orașul antic al piramidelor de lângă Mexico City, cunoscut și ca locul în care „omul devenea Dumnezeu”. De-a lungul mileniilor, nagualii au fost forțați să ascundă înțelepciunea ancestrală și să-i păstreze existența în secret. Cucerirea lor de către europeni, precum și abuzul de putere al unora dintre discipoli, a făcut necesar ca înțelepciunea să fie protejată de aceia care nu erau pregătiți să o folosească chibzuit

sau care ar fi putut să abuzeze intenționat de ea, pentru câștigul personal.

Din fericire, cunoașterea ezoterică toltecă a luat naștere și s-a transmis din generație în generație prin diferitele ramuri descendente ale nagualilor. Deși a continuat să fie păstrată în secret pentru sute de ani, profețiile antice au prezis venirea unei epoci în care întoarcerea înțelepciunii către oameni va fi o necesitate. Acum, don Miguel Ruiz și don Jose Ruiz (naguali din linia Cavalerilor Vulturului) au fost ghidați să ne împărtășească învățăturile puternice ale toltecilor.

Înțelepciunea toltecă vine din aceeași unitate esențială a adevărului ca toate tradițiile ezoterice sacre descoperite în lume. Deși nu e o religie, ea îi onorează pe toți maeștrii spirituali care au predicat pe pământ. Vorbește într-adevăr despre spirit, dar cel mai bine este descrisă ca un mod de viață, ce se remarcă prin accesul rapid la fericire și la iubire.

INTRODUCERE

de don Miguel Ruiz

CARTEA CELE PATRU LEGĂMINTE A FOST publicată acum mulți ani. Dacă ai citit-o, știi ce pot face aceste legămintele. Ele pot să-ți transforme viața prin ruperea miilor de înțelegeri restrictive pe care le-ai făcut cu tine, cu alți oameni, cu *viața* însăși.

Când citești pentru prima oară *Cele patru legămintele*, se întâmplă magia. Ea merge dincolo de cuvintele pe care le citești. Simți că deja știi fiecare cuvânt din carte. O simți, dar poate niciodată n-ai pus-o în cuvinte. Când citești cartea pentru prima oară, aceasta îți pune credințele la încercare și te aduce la limita puterii tale de înțelegere. Rupi multe înțelegeri restrictive și depășești multe provocări, dar apoi vezi altele. Când citești cartea a doua oară, te simți ca și cum ai citi o carte complet diferită, pentru că limitele puterii tale de înțelegere deja s-au extins. Din nou,

te trimite într-o cunoaștere mai profundă a propriului tău sine și atingi limita posibilă în acel moment. Iar când citești cartea pentru a treia oară, este ca și cum ai citi deja o altă carte.

Exact ca în magie, pentru că ele *sunt* magice, cele patru legăminte te ajută treptat să-ți redescoperi adevărul sine. Practicându-le, aceste patru legăminte simple te aduc la ceea ce ești cu *adevărat*, nu la ceea ce pretinzi că ești, și aici este locul în care vrei să fii: unde ești tu cu adevărat.

Principiile din *Cele patru legăminte* vorbesc pe înțelesul fiecărei ființe umane, de la tineri la bătrâni. Vorbesc pentru oameni din toată lumea, având culturi diferite – oameni care vorbesc limbi diferite, oameni ale căror credințe religioase și filozofice sunt în mare măsură diferite. Au învățat la tipuri diferite de școli, de la școli generale la licee și universități. Principiile din *Cele patru legăminte* ajung la toată lumea, fiindcă ele pur și simplu sunt de bun simț.

Acum e timpul pentru un alt cadou: *Al cincilea legământ*. Al cincilea legământ nu a fost inclus în prima mea carte pentru că primele patru legăminte erau îndeajuns de provocatoare la acel moment. Al

cincilea legământ e creat din cuvinte, desigur, dar înțelesul și intenția sa trec dincolo de cuvinte. Al cincilea legământ este, în cele din urmă, despre cum să vezi întreaga ta realitate prin ochii adevărului, *fără* cuvinte. Rezultatul practicării celui de-al cincilea legământ este acceptarea completă a propriei ființe, așa cum este, și acceptarea completă a celorlalți, așa cum sunt. Răsplata este fericirea ta eternă.

Acum mulți ani, am început să predau câteva dintre conceptele din această carte discipolilor mei, dar apoi m-am oprit pentru că nimeni nu părea să înțeleagă ce încercam să spun. Deși le-am împărtășit al cincilea legământ discipolilor mei, am descoperit că nimeni nu era pregătit să-și însușească învățămintele care stau la baza acestui legământ. Ani mai târziu, fiul meu, don Jose, a început să împărtășească aceleași învățăminte unui grup de studenți, iar el a reușit acolo unde eu am dat greș. Poate că motivul pentru care don Jose a avut succes a fost acela că el a avut încredere deplină în răspândirea mesajului. Simpla lui prezență revela adevărul și pune la încercare credințele oamenilor care luau parte la cursurile lui. Le-a schimbat complet viețile.

Don Jose Ruiz a fost discipolul meu încă de când era un copil, de când învăța să vorbească. În această carte, sunt onorat să-mi prezint fiul și să prezint esența învățămintelor pe care le-am obținut împreună, de-a lungul a șapte ani.

Pentru a păstra acest mesaj cât mai personal posibil și a păstra vocea la persoana întâi din restul seriei Înțelepciunii Toltece, am ales să scriem *Al cincilea legământ* tot la persoana întâi. În această carte, ne adresăm cititorului cu o singură voce și cu o singură inimă.

PARTEA I

PUTEREA SIMBOLURILOR

I

LA ÎNCEPUT Totul e programat

DE CÂND TE NAȘTI, TRIMIȚI UN MESAJ către lume. Care e mesajul? Mesajul ești tu, *copilul*. Este prezența unui înger, un mesager din infinit într-un corp omenesc. Infinitul, o forță absolută, creează un program doar pentru tine și tot ce trebuie să fii se regăsește în acel program. Te naști, crești, te căsătorești, îmbătrânești și, la final, te întorci în infinit. Fiecare celulă din corpul tău este un univers în sine. Este inteligentă, completă și programată să fie ceea ce este.

Tu ești programat să fii tu, orice ești tu, și programul nu e influențat cu nimic de ceea ce mintea ta crede că ești. Programul nu este în mintea care gândește. Este în corp, în ceea ce noi numim ADN, și, la început, îi urmezi înțelepciunea din instinct. Când ești doar un copil, știi ce îți place, ce nu îți place, când îți place, când nu. Te duci după ce îți place și încerci să eviți ce nu îți place. Îți urmezi instinctele și acele instincte te ghidează să fii fericit, să te bucuri de viață, să te joci, să iubești, să îți satisfaci nevoile. Ce se întâmplă apoi?

Corpul tău începe să se dezvolte, mintea se maturizează și începi să folosești simboluri ca să-ți transmiți mesajul. Așa cum păsările se înțeleg între ele, pisicile se înțeleg între ele, tot așa și oamenii se înțeleg unii cu alții cu ajutorul simbolurilor. Dacă te-ai fi născut pe o insulă și ai fi trăit de unul singur, ți-ar fi putut lua zece ani, dar ai fi dat un nume la tot ce ai fi văzut și ai fi folosit acel limbaj ca să comunici un mesaj, chiar dacă doar ție însuși. De ce ai fi făcut asta? Ei bine, e ușor de înțeles și nu pentru că oamenii sunt așa de inteligenți. Este pentru că suntem programați să creăm un limbaj, să inventăm o întreagă simbolistică pentru noi înșine.

După cum știți, peste tot în lume oamenii vorbesc și scriu în mii de limbi diferite. Oamenii au inventat tot felul de simboluri ca să comunice nu doar cu alți oameni, dar mai ales cu noi înșine. Simbolurile pot fi sunete pe care le rostim, mișcări pe care le facem sau caligrafia și semnele grafice din natură. Există simboluri pentru obiecte, idei, muzică și matematică, dar cunoașterea sunetelor este chiar primul pas, ceea ce înseamnă că învățăm să folosim simbolurile ca să vorbim.

Înaintașii noștri au dat deja nume pentru tot ce există și ne-au învățat înțelesul sunetelor. Ei numesc un obiect *masă*, pe altul îl numesc *scaun*. Au, de asemenea, nume pentru toate lucrurile care există doar în imaginația noastră, ca sirenele și unicornii. Fiecare cuvânt pe care îl învățăm este un simbol pentru ceva real sau imaginat și există mii de asemenea cuvinte. Dacă ne uităm la copiii care au între unu și patru ani, putem vedea efortul pe care îl fac ei ca să învețe o întreagă simbolistică. Este un efort mare pe care de obicei nu ni-l amintim, pentru că mintea noastră nu e încă matură, dar, prin repetiție și practică, învățăm în cele din urmă să vorbim.

Odată ce învățăm să vorbim, oamenii care au grijă de noi ne învață ce ei știu deja, ceea ce înseamnă că ne programează cunoștințele. Oamenii cu care locuim au o mulțime de cunoștințe, incluzând toate regulile sociale, religioase și morale ale culturii lor. Ne captează atenția, ne transmit informația și ne învață să fim ca ei. Învățăm cum să fim un bărbat sau o femeie potrivit societății în care ne naștem. Învățăm cum să ne comportăm „bine” în societatea noastră, adică cum să fim oameni „buni”.

De fapt, suntem dresați asemenea unui câine sau a unei pisici sau a oricărui animal care e dresat: printr-un sistem al pedepsei și al recompensei. Ni se spune că suntem un „băiat bun” sau o „fată bună” atunci când facem ceea ce adulții vor să facem; suntem un „băiat rău” sau o „fată rea” atunci când nu facem cum ne spun ei. Uneori suntem pedepsiți fără să fi fost răi și câteodată suntem răsplătiți fără să fi fost buni. Din frica de a fi pedepsiți sau frica de a nu fi răsplătiți, începem să încercăm să mulțumim alți oameni. Încercăm să fim buni pentru că oamenii răi nu primesc recompense; ei sunt pedepsiți.

În dresajul uman, toate regulile și valorile familiei și societății noastre ne sunt impuse. Nu avem

oazia să ne alegem propriile credințe; ni se spune ce să credem și ce să nu credem. Oamenii cu care locuim ne spun opiniile lor: ce e bun și ce e rău, ce e corect și ce e greșit, ce e frumos și ce e urât. Exact ca un computer, toată această informație e transferată în creierul nostru. Suntem inocenți; credem ceea ce părinții noștri sau alți adulți ne spun; suntem de acord, iar informația este depozitată în mintea noastră. Tot ce învățăm intră în mintea noastră cu acordul nostru și rămâne în mintea noastră cu acordul nostru, dar mai întâi îi acordăm atenție.

Atenția este foarte importantă pentru oameni, deoarece este acea parte a minții care face posibil să ne concentrăm asupra unui singur obiect sau gând dintr-o mulțime de posibilități. Prin atenție, informația din afară este transmisă înăuntru și invers. Atenția este canalul pe care îl folosim ca să trimitem și să primim mesaje unii de la alții. Este asemenea unui pod de la o minte către alta; deschidem podul prin sunete, semne, simboluri, atingere – prin orice întâmplare ce ne captează atenția. Așa îi învățăm pe alții și așa învățăm noi înșine. Nu îi putem învăța pe alții nimic dacă nu le captăm atenția; nu putem învăța nimic dacă nu suntem noi înșine atenți.

Folosind atenția, adulții ne învață cum să creăm o întreagă realitate în mintea noastră, prin simboluri. După ce ne învață simbolică sunetului, adulții ne învață literele și ne însușim grafic aceeași limbă. Ni se dezvoltă imaginația, ne crește curiozitatea și începem să punem întrebări. Întrebăm și întrebăm și continuăm să punem întrebări; strângem informații de peste tot. Știm că în sfârșit am reușit să stăpânim o limbă atunci când suntem capabili să folosim simbolurile pentru a vorbi cu noi înșine, în mintea noastră. Acesta e momentul când învățăm *să gândim*. Până atunci, nu gândim; imităm sunete și folosim simboluri ca să comunicăm, dar viața e simplă înainte să umplem simbolurile cu vreun sens sau vreo emoție.

Odată ce dăm un sens simbolurilor, începem să le folosim în încercarea de a explica tot ce se întâmplă în viețile noastre. Folosim simbolurile ca să ne gândim la lucrurile care sunt reale și ca să ne gândim la lucrurile care nu sunt reale, dar pe care ni le imaginăm ca fiind reale, ca noțiunile de frumos și urât, slab și gras, deștept și prost. Și dacă observați, putem gândi doar în limba pe care o stăpânim. Mulți ani, am vorbit doar spaniolă și mi-a

luat mult timp să-mi însușesc destule simboluri în engleză, astfel încât să gândesc în engleză. Să stăpânești o limbă nu e ușor, dar la un anumit punct, ne trezim *gândind* în simbolurile pe care le învățăm.

Înainte să începem școala, când avem cinci sau șase ani, înțelegem sensul conceptelor abstracte, precum corect și greșit, învingător și învins, perfect și imperfect. La școală, continuăm să învățăm cum să citim și să scriem simbolurile pe care deja le știm și limbajul scris ne permite să acumulăm mai multe cunoștințe. Continuăm să dăm sens tot mai multor simboluri și gânditul devine nu doar lipsit de efort, ci și automat.

Acum, simbolurile pe care le-am învățat ne rețin ele însele atenția. Ne vorbește ceea ce știm, iar noi ascultăm ceea ce cunoașterea ne spune. O numesc *vocea cunoașterii*, deoarece cunoașterea vorbește în mintea noastră. De multe ori auzim vocea în diferite tonalități: auzim vocea mamei, a tatălui, a fraților sau surorilor, și vocea nu se oprește niciodată din vorbit. Vocea nu e reală; este creația noastră. Însă noi *credem* că e reală, pentru că o înzestrăm cu viață prin forța credinței noastre, ceea ce înseamnă că noi credem *fără îndoială* în ceea ce

vocea ne spune. Acesta e momentul în care păreriile oamenilor din jur încep să pună stăpânire pe mintea noastră.

Toți au o părere despre noi și ne spun ce suntem. Când suntem mici, nu știm ce suntem. Singurul fel prin care ne putem vedea este cu ajutorul oglinzii, iar ceilalți oameni acționează ca o oglindă. Mama ne spune ce suntem, iar noi o credem. Este complet diferit de ce ne spune tata sau de ce ne spun frații și surorile noastre, dar suntem de acord și cu ei. Oamenii ne spun cum arătăm și este adevărat, mai ales atunci când suntem mici. „Uite, ai ochii mamei tale, nasul bunicului.” Ascultăm toate păreriile familiei, profesorilor noștri și ale copiilor mai mari de la școală. Ne privim imaginea în aceste oglinzi, suntem de acord că asta suntem și de îndată ce suntem de acord, acea părere devine o parte din sistemul nostru de credințe. Puțin câte puțin, aceste păreri ne schimbă comportamentul și creăm în minte o imagine a noastră în conformitate cu ce spun alți oameni că suntem: „Sunt frumos; nu sunt așa frumos; sunt deștept; nu sunt așa deștept; sunt un învingător; sunt un ratat; sunt bun la asta; sunt prost la asta.”

La un moment dat, toate părerile părinților și ale profesorilor noștri, ale religiei și ale societății, ne fac să credem că avem nevoie să fim într-un anumit fel pentru a fi acceptați. Ne spun în ce fel *ar trebui* să fim, în ce fel *ar trebui* să arătăm, în ce fel *ar trebui* să ne comportăm. Trebuie să fim în *acest* fel; nu ar trebui să fim în *acel* fel – și pentru că nu e în regulă să fim ceea ce suntem, începem să ne prefacem că suntem ceea ce nu suntem. Frica de a fi respins devine frica de a nu fi suficient de bun și începem să căutăm acel ceva pe care îl numim *perfecțiune*. În căutarea noastră, ne creăm o imagine a perfecțiunii, felul în care ne dorim să fim, dar știm că nu suntem așa și începem să ne judecăm pentru asta. Nu ne place de noi înșine și ne spunem: „Uite ce tont ești, ce urât ești. Uite ce gras, ce scund, ce slab, ce prost ești.” Aici începe drama, pentru că acum simbolurile sunt împotriva noastră. Nici măcar nu observăm că am învățat să folosim simbolurile pentru a ne respinge pe noi înșine.

Înainte să fim dresați, nu ne pasă cine suntem sau cum arătăm. Tendința noastră e să explorăm, să ne exprimăm creativitatea, să căutăm plăcerea și să evităm durerea. Când suntem mici, suntem

nebunatici și liberi; alergăm încoace și încolo goi, fără conștiință sau discernământ proprii. Spunem adevărul pentru că trăim în adevăr. Atenția noastră ține de moment; nu ne e teamă de viitor sau rușine de trecut. După ce suntem dresați, încercăm să fim suficient de buni pentru toți ceilalți, dar nu mai suntem suficienți de buni pentru noi înșine, pentru că niciodată nu ne putem ridica la înălțimea imaginerii noastre despre perfecțiune.

Toate tendințele noastre umane, firești, se pierd în procesul dresajului și începem să căutăm ceea ce am pierdut. Începem să căutăm libertatea pentru că nu mai suntem liberi să fim ceea ce suntem de fapt; începem să căutăm fericirea pentru că nu mai suntem fericiți; începem să căutăm frumusețea pentru că nu mai credem că suntem frumoși.

Continuăm să creștem și, în adolescență, corpul ne este programat să producă niște substanțe pe care le numim *hormoni*. Trupul nostru nu mai este acela al unui copil, iar noi nu ne potrivim stilului de viață pe care l-am dus înainte. Nu vrem să ne auzim părinții spunându-ne ce să facem și ce să nu facem. Ne vrem libertatea; vrem să fim noi înșine, dar ne e și teamă să fim noi înșine. Oamenii ne spun: „Nu

mai ești un copil”, dar nu suntem nici adulți și e un moment greu pentru majoritatea oamenilor. Odată ce suntem adolescenți, nu mai avem nevoie de nimeni să ne dreseze; am învățat să ne judecăm pe noi înșine, să ne pedepsim și să ne răsplătim potrivit aceluiași sistem de credințe care ne-a fost dat și să folosim același sistem al pedepsei și al recompensei. Dresajul poate fi mai ușor pentru oamenii din anumite părți ale lumii și mai greu pentru oamenii din alte părți, dar în general niciunul dintre noi nu are șansa să scape de dresaj. Niciunul.

În fine, corpul se maturizează și totul se schimbă din nou. Începem să căutăm încă o dată, dar acum ne căutăm tot mai mult pe *noi înșine*. Căutăm iubirea, pentru că am învățat să credem că iubirea se află undeva în afara noastră; căutăm dreptatea, pentru că nu există dreptate în sistemul de credințe pe care l-am învățat; căutăm adevărul, pentru că noi credem doar în cunoștințele pe care le-am depozitat în mintea noastră. Și, desigur, căutăm încă perfecțiunea, pentru că acum suntem de acord, cu restul oamenilor, că „nimeni nu-i perfect”.

2

SIMBOLURI ȘI LEGĂMINTE

Arta umană

DE-A LUNGUL TUTUROR ANILOR ÎN CARE creștem, facem nenumărate legăminte cu noi, cu societatea, cu toți din jurul nostru. Dar cele mai importante legăminte sunt cele pe care le facem cu noi înșine, prin însușirea simbolurilor pe care le-am învățat. Simbolurile ne spun ce să credem despre noi înșine; ne spun ce suntem și ce nu suntem, ce e posibil și ce nu e. Vocea cunoașterii ne spune tot ce știm, dar cine ne spune dacă ceea ce știm este adevărat?

Când mergem la școala gimnazială, la liceu și la facultate, dobândim o mulțime de cunoștințe, dar ce știm, de fapt? Stăpânim adevărul? Nu, stăpânim o limbă, o simbolistică și acea simbolistică este singurul adevăr pentru că *suntem de acord* cu el, nu pentru că este *chiar* adevărul. Oriunde ne naștem, orice limbă învățăm să vorbim, descoperim că aproape tot ceea ce știm este despre legăminte, începând cu simbolurile pe care le învățăm.

Dacă ne naștem în Anglia, învățăm simboluri englezești. Dacă ne naștem în China, învățăm simboluri chinezești. Dar fie că învățăm engleză, chineză, spaniolă, germană, rusă sau orice altă limbă, simbolurile au valoare doar dacă le dăm noi o valoare și dacă suntem de acord cu înțelesul lor. Dacă nu suntem de acord, simbolurile sunt lipsite de sens. Cuvântul *tree*, de exemplu, are sens pentru oamenii care vorbesc engleză, dar „tree” înseamnă ceva doar dacă *credem* noi că înseamnă ceva, dacă *suntem de acord*. Ce înseamnă pentru tine, înseamnă și pentru mine, și de aceea ne înțelegem între noi. Ce spun acum, tu înțelegi pentru că am fost de acord cu sensul fiecărui cuvânt care a fost programat în mintea noastră. Dar asta nu înseamnă

că suntem într-un tot de acord. Fiecare dintre noi dă un sens fiecărui cuvânt, iar acesta nu este exact același pentru toată lumea.

Dacă ne concentrăm atenția asupra felului în care e creat orice cuvânt, descoperim că, indiferent de sensul pe care îl dăm cuvântului respectiv, el există fără un motiv real. Punem de nicăieri cuvinte la un loc; le inventăm. Oamenii inventează fiecare sunet, fiecare literă, fiecare simbol grafic. Auzim un sunet ca „A” și spunem: „Acesta este simbolul pentru acel sunet.” Desenăm un simbol care să reprezinte sunetul și punem împreună simbolul și sunetul și îi dăm un sens. Apoi, fiecare cuvânt din mintea noastră are un sens, dar nu fiindcă e real, nu fiindcă reprezintă adevărul. Este doar un legământ cu noi înșine și cu toți ceilalți care învață aceeași simbolistică.

Când călătorim într-o țară unde oamenii vorbesc o limbă diferită, realizăm dintr-odată importanța și puterea legământului. *Un árbol es sólo un árbol, el sol es sólo el sol, la tierra es sólo la tierra si estamos de acuerdo. Ένα δέντρο είναι μόνοχα ένα δέντρο, ο ήλιος είναι μόνοχα ο ήλιος, η γη είναι μόνοχα η γη, αν συμφωνούμε. Ein Baum ist nur ein Baum,*

die Sonne ist nur die Sonne, die Erde ist nur die Erde, wenn wir uns darauf verständigt haben. 樹只是樹，太陽只是太陽，土地就是土地，只要我們也這樣想。 Un copac e doar un copac, soarele este doar soarele, pământul este doar pământul, dacă noi suntem de acord cu asta. Aceste simboluri nu au niciun înțeles în Franța, Rusia, Turcia sau Suedia sau în orice alt loc unde legămintele sunt diferite.

Dacă învățăm să vorbim engleză și mergem în China, auzim oamenii vorbind, dar nu înțelegem niciun cuvânt pe care-l spun. Nimic nu are sens pentru noi, deoarece nu aceasta este simbolica pe care am învățat-o. Multe lucruri ne sunt străine; e ca și cum am fi într-o altă lume. Dacă le vizităm locurile sfinte, descoperim că și credințele lor sunt complet diferite, ritualurile lor sunt complet diferite, mitologiile lor nu au nimic în comun cu ce am învățat noi. Un mod prin care le putem înțelege cultura este prin învățarea simbolurilor pe care le folosesc, adică limba lor, dar dacă învățăm un nou fel de-a fi, o nouă religie sau filozofie, acest lucru poate crea o contradicție cu ceea ce am învățat înainte. Noile credințe se ciocnesc de vechile credințe și imediat apare îndoiala: „Ce este corect și ce e

greșit? E adevărat ce am învățat înainte? E adevărat ce învăț acum? Ce este adevărul?”

Adevărul e că toate cunoștințele noastre, 100%, nu sunt altceva decât simbolism sau cuvinte pe care le inventăm din nevoia de a înțelege și de a exprima ceea ce percepem. Fiecare cuvânt din mintea noastră și de pe această pagină e doar un simbol, dar fiecare cuvânt are forța credinței noastre, deoarece credem fără nicio îndoială în înțelesul lui. Oamenii construiesc un întreg sistem de credințe din simboluri; construim un întreg edificiu al cunoașterii. Apoi folosim tot ceea ce știm, care nu e nimic altceva decât simbolistică, pentru a justifica ceea ce credem, pentru a încerca să ne explicăm mai întâi nouă înșine, apoi tuturor din jurul nostru, felul în care ne percepem pe noi înșine, felul în care percepem întregul univers.

Dacă suntem conștienți de acest lucru, atunci este ușor să înțelegem că toate mitologiile diferite, religiile și filozofiile din lume, toate credințele și mentalitățile diferite, nu sunt decât legăminte pe care le facem cu noi înșine și cu alți oameni. Ele sunt creația noastră, dar sunt ele reale? Tot ce există este real: pământul e real, stelele sunt reale,

întregul univers a fost dintotdeauna real. Dar simbolurile pe care le folosim ca să construim ceea ce știm sunt reale doar fiindcă așa spunem noi.

Există în Biblie o poveste frumoasă care ilustrează relația dintre Dumnezeu și oameni. În această poveste, Adam și Dumnezeu se plimbă împreună în jurul lumii, iar Dumnezeu îl întreabă pe Adam cum vrea să numească totul. Unul câte unul, Adam dă un nume tuturor lucrurilor pe care le observă. „Hai să numim acesta un *copac*. Hai să numim aceasta o *pasăre*. Hai să numim aceasta o *floare*...” Și Dumnezeu e de acord cu Adam. Povestea este despre crearea simbolurilor, crearea unui întreg limbaj care funcționează prin legământ.

Este ca cele două fețe ale aceleiași monede: putem să spunem că o față este percepție pură, ceea ce observă Adam; cealaltă față este sensul pe care Adam îl dă la indiferent ce observă. Avem obiectul percepției, adică realitatea, și avem interpretarea noastră asupra realității, care este doar un punct de vedere. Realitatea este obiectivă și o numim *știință*.

Interpretarea noastră asupra realității este subiectivă și o numim *artă*. Știința și arta; realitatea și percepția noastră asupra realității. Adevărata realitate este creația vieții și este absolută, pentru că ea este realitate pentru toată lumea. Interpretarea noastră asupra realității este creația noastră și este o realitate relativă, pentru că ea devine realitate doar prin legământ. Odată cu această conștientizare, putem începe să înțelegem mintea umană.

Toți oamenii sunt programați să perceapă realitatea și nu avem nevoie de un limbaj pentru a face acest lucru. Dar, pentru a exprima realitatea, avem nevoie să folosim un limbaj și acea exprimare este arta noastră. Aceasta nu mai e realitate, deoarece cuvintele sunt simboluri, iar simbolurile pot doar să reprezinte sau să „simbolizeze” realitatea. De exemplu, putem vedea un copac chiar dacă nu știm simbolul „copac”. Fără simbol, vedem doar un obiect. Obiectul e real, este realitatea, iar noi o percepem. Odată ce îl numim un *copac*, folosim arta pentru a exprima un punct de vedere. Prin folosirea mai multor simboluri, putem descrie copacul – fiecare frunză, fiecare culoare. Putem spune că e un copac mare, un copac mic, un copac frumos, un

copac urât, dar este realitatea? Nu, copacul este tot același copac.

Interpretarea noastră asupra copacului va depinde de reacția noastră emoțională față de copac, iar reacția noastră emoțională va depinde de simbolurile pe care le folosim pentru a recrea copacul în mintea noastră. După cum puteți vedea, interpretarea noastră asupra copacului nu e tocmai realitatea. Dar interpretarea noastră este o reflexie a realității și acea reflexie este ceea ce numim *mintea umană*. Mintea umană nu este altceva decât o realitate virtuală. Nu e adevărată. Ce e adevărată e realitatea. Ceea ce e realitate constituie realitate pentru toată lumea. Dar realitatea virtuală este propria noastră creație; este arta noastră și nu este „realitate” decât pentru fiecare dintre noi.

Toți oamenii sunt artiști. Fiecare dintre noi. Fiecare simbol, fiecare cuvânt este o mică piesă de artă. Din punctul meu de vedere, și mulțumită programării noastre, cea mai mare capodoperă a noastră este folosirea limbajului pentru a crea o întregă realitate virtuală cu mintea noastră. Realitatea virtuală pe care o creăm ar putea fi o reflexie clară a realității sau ar putea fi complet distorsionată.